

İZ BIRAKAN HATIRALAR -19/3-

ANSİKLOPEDİ ÇALIŞMALARINDA UNUTAMADIĞIM FERDÎ MÜNASEBETLERLE İLGİLİ BAZI HATIRALAR

BİR İNTİHAL İDDİASI

Yine beni çok üzdüğünü söylediğim bir bölümde bir akademisyene bazı maddeler sipariş etmiştim. Maddeler bir türlü gelmeyince telefon ettim ve: “Maddeler ne oldu” diye sordum muhatabım: “Benim yazımdan intihal etmişsin, sen hukukçusun intihalin ne olduğunu bilirsin, kaynak da göstermemişsin; onun için yazmadım” demesin mi? Bu çok ağır bir suçlama idi.

Hayatımda sigortalarımın attığı iki üç olaydan birisi budur. Bu hâl, kontrol edilemeyen bir öfke hâlidir. O anda neler söyledim, bilemiyorum. Ama şunları dediğimi hatırlıyorum: “Önce yazan mı yoksa sonra yazan mı intihal eder? Ben o konuyu sen sokakta donsuz gezdiğin zamanlarda yazdım” dedim.

Konu, yeri tam bilinmeyen ve bizim tespit ettiğimiz bir tarihî eserle ilgiliydi. Yazıya bazı ilaveler yapmıştım. Muhtemelen onu bu düşünceye sevk eden husus, kaynakların aynı olması idi. Bu kaynakların başında İbn Bibi

Dr. Mehmet
Ali UZ

ve Mevlevî kaynakları geliyordu. Ona: “Ben sevmediğim adamın ne yazısını okur ne de onu kaynak gösteririm” dediğimi de hatırlıyorum. Olay cereyan edeli yıllar oldu. Gerçekten onun bahsettiği yazısını ne okumuş ne de ondan bir tek kelime almıştım. Bu

olay sebebi ile ona hem çok kızmış hem de çok kırılmıştım. Bu arkadaş sonradan profesör olmuş, konusu ile ilgili çok güzel çalışmalar yapmış ve toplantılarda tebliğler sunmuştu. Ama vaktiyle bize çok sıkıntı çektirmişti. Gerçekleri söylemekten de hiç çekinmem.

“Yazdıklarımı Neşrettiniz De Bunları Mı Vereceğim”

Yine aynı bölümde bir yardımcı doçente sipariş ettiğimiz maddeler vardı. Verilen süre dolduğu hâlde maddeler bir türlü gelmiyordu. Bir gün kendisine telefon edip neticeyi sorduğumda: “Yazdıklarımı neşrettiniz de bunları mı vereceğim” demesin mi? Adam, o güne kadar hiçbir ansiklopediye madde yazmamış. İlk ansiklopedi maddelerini Konya Ansiklopedisi’ne yazıyor, prosedürü bilmiyor, üstelik bilmediğini de bilmiyordu.

Bizim görevimiz madde siparişi içinde bulunmak ve maddeler tamamlandıktan sonra bunları yetkililere teslim etmektir. Sayfa düzeni, matbaada olan gecikmeler işleri uzatabiliyordu. Basım işi bizim işimiz değildi. İslâm Ansiklopedisi’nde de böyle oluyor. Maddelerin, altı ay bazen bir sene beklediği görülüyordu. İşte bizde de buna benzer gecikmeler olabiliyordu. Şimdi bu arkadaş doçent veya profesör olmalı. Maalesef tecrübesizlikler ve alt yapı eksiklikleri böyle tatsızlıklara sebep olabiliyor.

Eski Konya Çarşısının Yazılması

Çalışmalarımın eski Konya çarşısının yazılmasının çok zor olacağı kanaatine varmıştım. Bir gün konuyu Ansiklopedi Yayın Kurulu Başkan Yardımcısı Haşim Karpuz Hoca’ya açtım. Haşim Hoca’ya konunun zorluğunu anlatıp acaba bu maddeyi kime yazdırsak, diye sordum. Haşim Hoca: “Bu konuda benim bir tebliğim var, ben yazarım” deyince maddeyi yazacak bir akademisyen bulduğuma çok sevinmiştim: “Tamam bu maddeyi siz yazın” dedim. Üstümden bir yük kalkmıştı. Aradan on beş gün kadar geçti. Haşim Hoca bir gün çantasından bahsettiğimiz konu ile ilgili bir yazı çı-

kardı: “Oku bakalım” dedim. Madde yeterli değildi: “Olmamış” dedim. Haşim Hoca hiçbir şey demeden yazıyı çantasına koyup gitti. Yine on beş gün kadar sonra çantasından çıkarıp: “Konuyu biraz daha genişlettim” dediği yazısını okuyunca ben: “Yine olmamış” dedim. Haşim Hoca hiç itiraz etmeden yazıyı çantasını koydu ve gitti. Ben Haşim Hoca kırılır diye büyük üzüntü duyuyordum. Gerçekten yazılan madde istediğim vasıfta değildi. Bunu da söylemek mecburiyetindeydim. Haşim Hoca, bir süre sonra konu ile ilgili çantasından bir yazı daha çıkardı ve: “Bu yazı da başka birisine ait” dedi ve yazıyı okudu. Ben: “Bu da olmamış amma senin yazdıklarından biraz daha iyi” dedim. Çok beğenmesem de bu madde ansiklopediye girdi.

Bir ansiklopedi tanıtım toplantısında Haşim Hoca bu olayı anlattı ve benim madde yazımda ne kadar hassas davrandığıma bu olayı örnek gösterdi. Ben bu olayda acaba Haşim Hoca kırıldı mı, diye endişe duyarken o, bu olayı başka bir yönüyle ortaya koymuştu.

Haşim Hoca benim evvelden beri çok sevdiğim ve güvendiğim bir akademisyendi. Ansiklopedi çalışmalarına başlamadan önce de birlikte Aydınlar Ocağı’nda ve Akademik Sayfalar’da pek çok çalışmamız olmuştu. Haşim Hoca ile münasebetimiz hâlâ devam eder. Darda kaldığım zaman ona müracaat ederim. Haşim Hoca ahlaklı ve faziletli bir insan... Bunu her zaman söylerim. O güvenilir bir gerçek dost... Allah selamet versin.

“Sizin Ansiklopedi Bizim Ansiklopediden Çok Daha İyi”

Bir gün ansiklopedide çalışırken Kayseri Ansiklopedisi’ni hazırlayan heyetten bir yetkili arkadaş ziyaretimize geldi. O zamanlar Abdullah

Gül Cumhurbaşkanı idi. Ben bunu ima ederek: “Sizin gibi bizim de arkamızda bir Cumhurbaşkanı olsa ansiklopediye ne kuşlar kondurduk” diye takıldım. Arkadaş güldü ve: “Biz sizin sahip olduğunuz imkânların hiçbirine sahip değiliz. Sizin geniş bir bürounuz, sekretaryanız ve bilgisayarlarınız var. Bizde bunların hiçbirisi yok. Onun için sizin ansiklopedi bizim ansiklopediden çok daha iyi” deyince ben: “Öyleyse ansiklopediyi nasıl hazırlıyorsunuz” dedim. O: “Evlerde hazırlıyoruz. Evlerde hazırlanan ansiklopedide bu kadar oluyor” cevabını verdi.

“Gerçekten o dönemin Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Akyürek ve Kültür Daire Başkanları Ercan Uslu ve Mücahit Sami Küçüktaşlı beyler bir dediğimizi iki etmiyor, bütün ihtiyaçlarımızı karşılıyorlardı.” Her zaman onlara şükran borçlu olduğumuzu söylerim. Yedi sekiz yıllık çalışma süresince karşılıklı güven içerisinde işin sonuna geldik. Başka şehirler bunu yapamadıkları için ansiklopedi teşebbüslerinde başarılı olamadılar. Bundan sonra da bir mahallî ansiklopedi çıkarılacağına ihtimal vermiyorum.

Beni Çok Üzer Bir Nokta

Ansiklopedi çalışmalarında mutali olduğum bir husus beni çok üzdi. Bu da bazı hocalar arasındaki ihtilaflardı. Bilhassa ilk zamanlarda bazı hocalara: “Ansiklopediye

madde yazar mısınız?” dediğimiz zaman bunlardan: “Eğer falanlar ansiklopediye madde yazıyorlarsa ben yazmam” diyecek kadar işi ileriyeye götürenler bile çıkıyordu. İlim adamları arasında böyle ihtilafların olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bunun yanında bir madde yazmasını teklif ettiğimiz bazı akademisyenler: “Bu konuya falan arkadaş çalıştı, bu maddeyi o yazsa daha iyi olur” diyenler de çıkıyordu.

Bir Altgeçit Parası Kadar Bile Değilmiş

Her zaman söylerim, kültür meselesi gönül ve fedakârlık işidir. Büyükşehir Belediyesi çok güzel faaliyetlere imza atmıştır. Ama bence ansiklopedi çalışması belediyelerin hiçbir faaliyeti ile kıyaslanamaz. Konya Ansiklopedisi çalışmalarına başlanacağı günlerden bir gün toplantı sırasında Tahir Bey daire başkanlarına: “Ansiklopedi’nin maliyeti ne kadar olur” deyince orada bulunan yetkililerden birisi bir miktar telaffuz etmesi üzerine Başkan Bey: “Bir alt geçit parası kadar bile değilmiş” demesini de hiç unutamıyorum.

MAHALLE KİTAPLARI HATIRALARI

İstanbul Belediye Başkanı Ali Müfit Görtuna’nın başkanlığı döneminde bazı yazarlara küçük kitap-

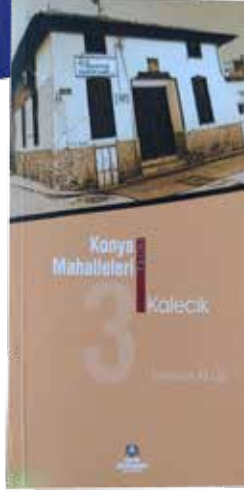
çıklar hâlinde İstanbul semt semt yazdırılmış. Bu kitapçıklar Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Akyürek Bey tarafından çok beğenilmiş ve Kültür Daire Başkanlığına tarihî mahallelerin de böyle küçük kitapçıklar hâlinde yazılıp yazılmayacağını sormuş.

Kültür Daire Başkanlığı konuyu bana açtı. Ben de: “Semtler birkaç mahalleden oluşur. Bir de İstanbul’da tarihî yapı Konya’dan daha çok. Konya tarihî mahalleleri böyle yazılabilir mi, bilemiyorum. Bir denemek lazım” dedim. Çalışmalara başladım, konu ile ilgili şimdiye kadar hiçbir çalışma yapılmamıştı. Konya tarihî ve kadim bir şehirdi. Ve Konya mahallelerinin pek çoğu Selçuklu Döneminden günümüze intikal etmişti. Bunların yazılmasını ben de çok arzu ediyordum. Önce kaynakları tespit ettim. Kaynaklardan birisi İbrahim Hakkı Konyalı’nın çalışmaları, ikincisi Konya şeriyeye sicilleri, üçüncüsü tapu kadastro kayıtları ve sonuncusu da sözlü kaynaklardı. Tabii bunda bilgi birikimimizin de faydası olacaktı. Bu çalışma için bir sekreter talebinde bulundum. Derya Karaka-

ya Hanım’ı istedim, verdiler. Çalışmamız aralıksız üç yıl sürdü. Derya Hanım’da zamanla yetişti, çok bilgi sahibi oldu. Benden sonra Konya’yı en iyi bilen Derya Hanım’dır. Derya Hanım zamanla sekreterim değil de asistanım gibi oldu.

Çalışmalar sırasında her mahalle için yukarıda adımla verdiğim kaynaklardan istifade ediyor, özellikle Konya şeriyeye sicillerini adeta satır satır gözden geçiriyorduk. Bir de mahalleleri sokak sokak defalarca dolaşılıyor, gitmediğimiz sokak kalmıyordu. Bu çalışmalarımız sırasında Konya ile ilgili pek çok bilinmeyen şey ortaya çıkarıldı. Meselâ Hz. Mevlâna’nın evi ve medresesi, Ahmet Fakih Mahallesi’ne adını veren Ahmet Fakih’in türbesi, pek çok tarihî yapı... Resmî kayıtlarda Konya’da yüzlerce yeri bilinmeyen mahalle ismi var. Bunlardan bazılarının yerlerini de yine şeriyeye sicillerinin satır aralarından tespit ettik. Bugüne kadar yapılmayan bu çalışmanın bundan sonra da yapılması mümkün değildir. Çünkü biz bu çalışmayı yaptıktan sonra, pek çok Tarihî Konya Mahallesi yıkılıp yok edildi. Mahalle birleştirmeleri sebebi ile de Konya hafızası büyük zarar gördü.

Bu çalışmamız elli beş kadar tarihî mahalleyi kapsıyordu. Bunlardan otuz sekizi müstakil kitapçıklar hâlinde bastırıldı. Baskılarıyla, resimleriyle çok güzel oldu. Sonra: “Bunları birleştirip iki cilt hâlinde basalım” denildi. Şimdi bu çalışma devam ediyor. İnşallah bu çalışma tamamlanır da hiçbir ilde yapılmayan mahalle kitapları Konya’da neşredilmiş olur. Mahalle çalışmalarında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

BİR ZAMANLAR KONYA

Belma
AKSUN

Eski mahalle hayatını doyasıya yaşayabilen belki de son kuşaklardanım ben. Mahallenin, mahallelinin, bir büyük aile gibi sevgi, saygı, dayanışma içinde olduğu bir hayattı bu. Herkesin birbirini tanıdığı, sevip saydığı, komşularının her birinden sorumlu olduğunu hissettiği, sadece kendisinden değil, çoluk çocuğuna hatta kedilerine, kuşlarına, tavuk, horozlarına vb. bile sahip çıktığı bir mahalle hayatı...

Sevinçlerin, üzüntülerin paylaşıldığı, hangi dinden, dilden, ırktan, renkten olduğuna bakılmaksızın, herkesin birbirine sahip çıktığı bir mahalle... Yağmur yağdığında evde olmayanın gider ipteki çamaşırlarını toplar, çoğu toprak damlı olan evlerde, akan, damlayan yer var mı diye bir koşu gider bakar, varsa damlayan yere kova, leğen koyar, eşyaların ıslanmasını önlerdik.

Benim çocukluğumda, yaz günleri kışa hazırlıkla tatlı bir telâş içinde geçerdi. Önce halılar silkilir, silinip naftalinlenir, sarılıp sarmalanıp kaldırılır; evler boya badana yapılıp kışın isinden pasından temizlenir, sonra kış hazırlığına sıra gelirdi. Tarhanalar, salçalar, turşular yapılıp, bulgurlar kaynatılır, çarşafalara serilip kurutulur, öğütülmek üzere değirmene gönderilirdi. Hatta ben, bizim evde nişasta yapıldığını bile hatırlarım.

Kilolarca undan hamur yoğurulur, konu komşu bir araya gelir, şaka şamata, güle oynaya keskin bıçaklarla hamur tahtalarında kırt kırt kesilerek erişteler yapılır; bir kısmı serilip kurutulur, bir kısmı da tava-

larla fırına gönderilip fırınlatılırdı.

Biz çocukların ömrü sokakta geçerdi. Evimizin önündeki meydan, bizim bahçemizdi. Ne trafik korkusu vardı, ne de başka bir şey. Paşa gönlümüzce koşup oynardık. Bin bir çeşit oyun bilirdik; elim sende, yakan top, yedi kiremit, kaydırak (biz hotmiş derdik), çelik çomak, beş taş, bilye, saklambaç, körebe, sek sek, tek ya da çift ip atlama vb.

Koşar oynar, susadıkça mahalle çeşmesine ya da bizim mutfaktaki çeşmeye ağzımızı dayar su içerdik. Zira o tarihte çeşmelerden Dutlu, Çayırbağı gibi doğal kaynak suları akardı.

Tabii arada düşer, dizimizi mizi-mizi kanatır ya da arı, böcek möcek sokardı. O zaman annemin şifalı ellerine kendimizi teslim ederdik. Camlı ecza dolabında pamuk, ütülü sargı bezleri, alkol, arı, böcek sokmalarına karşı amonyak hazır, emre muntazırdı. "Yavuz it yaradan kurtulmaz" kavlince, çocukluğumda dizlerimin şöyle düzgün, yarasız beresiz olduğunu hiç hatırlamıyorum.

Yıllar sonra annem bir gün Eminönü'nde tramvay beklerken genç bir adam gelmiş yanına.

-Teyze sen Ziya'nın, Belma'nın annesi değil misin? demiş.

-Evet, deyince, ver elini öpeyim. Bizim az yaramızı tımar etmedin sen teyze, demiş. Düşer düşer sana gelirdik. Ben taksiciyim, arabam şurada. Gel seni götürüyem.

Rahmetli annem:

-Nerden nereye, diyordu. Onca yıl sonra...

Kandillerde konu komşuya pide

Ağabeyimin fırçasından bir zamanlar
Meram köprüsü

tahin helvası, pişi, lokma dağıtılır,
Şivrilikte çocuklar, ellerinde torba-
larla;

Şivri şivri şişirmiş,

Erken olan pişirmiş..,

diye başlayan maniler söyleyerek
çerez toplar, içine mumlar yaktığı-
mız rangârenk, çeşitli biçimde kâğıt
fenerlerle fener alayları yapardık.

Sabahları erkenden kalkar, so-
kak kapılarımızın önlerini süpürüp
sular, çöpleri de öyle ortalarda bı-
rakmaz içeri alırdık.

...

Hep yaptıkları gibi o gün de
konu komşu, öğleden sonra bir
araya gelmiş yarenlik ediyorlardı.
Herkes elinin işiyle giderdi ama.
Kimi örgü örer, kimi tentene, evlen-
me çağına gelmiş kızlar çizimlerini
düzzerlerdi. Renk renk ipliklerle ka-
naviçe yastıklar, bohçalar işlerler,
ince ağ iplikleriyle yatak, misafir
odası takımları örerlerdi. Hiç kimse

öyle eli boş, gönlü hoş, aylak aylak
oturmazdı. Daha ufacak yaşlardan
itibaren kız çocuklarının eline bir
tıg, bir koka iplik verir, tentene ör-
meye, nakış işlemeye alıştırdılar.
Bu yüzden Konya kızları marifetli
olurlardı, öyle “elinden kör eşek yem
yemez” misali beceriksizin teki de-
ğil...

Pencere yanındaki sedirin köşe-
sindeki, bordo çiçekli puf minderde,
ayaklarını altına almış, kendi eğirdi-
ği beyaz yünden örgü örüyordu Fa-
dime teyze. Konuşulanları yarım
kulakla dinliyor, pek lâfa karışmı-
yordu. Boynuna doladığı iple, sol
başparmağının yardımıyla şişe il-
mek atıyor, sol elindeki şişi oynata-
rak ilmeği sıkılıyordu. Bu alışıldık
hareketi adeta bir makine dakikliği
ve ahengiyle tekrarlıyordu.

Sanki ilmek ilmek örgü değil de
düşüncelerini dokuyordu. Gözünde,
saplarına lâstik bağladığı yakın göz-
lülüğü vardı. Birden aklına gelivermiş
gibi gözlüğünün üstünden evin
kızına bakıp:

-Bak hele Ayşegül, dedi gülü
güül diye uzatarak. Hesna'nın gelesi
oldu mu?

-Yok daha Fadime teyze, dedi Ay-
şegül abla. Daha ikinci ezanı okuna-
lı ne kadar oldu ki? Gelmez daha,
tasalanma sen! Hem gelse, zaten
kapıya yaklaşırken seslenir, haber
verir sana.

-O gelmeden gideyim. Kapıyı ör-
tük bulunca huysuzlanır Hesnam.
Aman vakti geçirmeyeyim. Beklet-
meye gelmez. İnatlaşır, sütünü bile
salıvermez, bilmen sen.

-Hadi canım! Daha neler!

-İnanma sen bakalım. Şunca yıl-
lık Hesnam'ın huyunu bilmem mi
ben?!

Hesna, Fadime teyzenin ineği-
nin adıydı. Sabahları onu erkenden
çobana gönderir, gün boyu gezele-
yip otlayan Hesna, ikindiden sonra
akşama yakın, tıpış tıpış evin yolu-

Bir zamanlar Konya. Öndeki bina Belediye

nu tutardı. Hesna, Fadime teyzenin sırdaşı, dert ortağı can şenliği idi. Onunla dertleşir, onunla halleşir, üzüntüsünü, sevincini onunla paylaşır, derdini ona dökerdi. Üstelik de ağzı sıkı mı sıkı, güvenilir, can yoldaşydı.

Bir kere Hesna'dan lâf çıkmazdı. Söylediği orda kalır, insanlar gibi yedi mahalleye dilli düdük olup sırrını yaymazdı. Üstelik, söylediklerine hiç itiraz etmez, ağır başlı, halden anlayan biri olarak sessiz, sakin dinlerdi. O ahırın dili olsa da söyleseydi. Dertlerini, kimselere söylemediği, söyleyemediği sırları ona söyler, içini döker rahatlardı. Şu zamanda kör kuyulara söylesen, onlardan bile lâf çıkar ama Hesna'dan çıkmazdı.

Az mı ağlayıp sızlamış, içine attığı, kimselerle paylaşmadığı sırlarını onunla paylaşmıştı. Dert ortağı, sırdaşydı onun. Hesna bir taneydi. O kıtır kıtır yem yerken karşısındaki sekiye oturur, anlatır da anlatırdı. Söyledikçe içindeki o kör düğüm olmuş sıkıntılar bir bir çözülür, yüreği kuş gibi hafiflerdi. Ezkaza bir duyan, gören olsa, kadın delirmiş derlerdi, Allah korusun.

Gerçi sır olup da devlet sırrı değildi elbet söyledikleri. Ama ne demişler? Otuz iki dişten çıkan, otuz iki orduya yayılır. Sırrın iyisi, kimseye söylenmeyenidir.

Annem, hiç üşenmez, mantı, makarna vb. haşladığı suyu dökmeyiz, Hesna'ya götürürdü. Sebze, meyve, kavun, karpuz kabuklarını da... O, sadece teyzenin değil, bizim de Hesna'mızdı bir bakıma. Doğum yaptığında, ilk sağılan ve bambaşka bir tadı olan "ağz" denen sütünden biz de nasiplenirdik.

Fadime teyze bir gün, gurbetteki kızını hatırlayıp iyice efkârlanmış, o çok sevdiği türkü düşmüştü aklına. Hesna'yı sağıyordu. Birden, içinin yangını diline vurmuş, önce kendi kendine mırıldanır gibi alçak sesle, giderek farkında bile olmadan yükselttiği yanık sesle türkü çığırmaya başlamıştı:

Yüksek yüksek tepelere, ev kurmasınlar,

Aşrı aşrı memlekete, kız vermesinler.

Annesinin bir tanesini, hor görmesinler,

Uçan da kuşlara malûm olsun,

Ben annemi özledim.

Hem annemi, hem babamı; ben köyümü özledim.

Sanki söylenenleri anlıyormuş gibi, Hesna adeta kulak kesilmiş, gevşemiş ve adeta sütünü salıvermişti.

Antakya'ya, teyze Antekye derdi, gelin gitmişti Mihriban'ı. En küçük

Konya Kız Öğretmen Okulu bahçesinde sınıf arkadaşlarıyla

kızıydı teyzenin. Tekne kazıntısıydı. Kimseleri ona lâıyk görmez “Meram’da bağı, Türbe önünde evi olmayana kız mız vermem ben” derdi. Kocasını “Büyük lokma ye de, büyük söyleme kadın!” derdi.

Derin derin içini çekti. Kader, kısmet diye bir şey vardı bu dünyada. Kader, alın yazısı yani... Sen ne dersen de, sonunda alnına ne yazılmışsa, onu yaşıyordun. Öğretmendi damadı. Günün birinde tayini çıkmış, taa Antakya’ya gitmişlerdi işte. Gurbetteydi kızı. Mektubu geciktiğinde, evlere, bacalar sızmaz, dertlenirdi Fadime teyze.

Büyükçe bir bahçe içindeki evinde, ineği, tavukları ve sayıları her gün değişen kedileriyle tek başına yaşıyordu. Dört kızı, bir oğlu vardı. Çocuklarının hepsini evlendirmiş, torun torba sahibi, bir güngörmüş, umur görmüş, evlatlarının hiç biriyle değil de kendi evinde, bucağında, bildiği gibi yaşayan, akıllı, esprili, kendi ayaklarının üzerinde durabilen, o çok iyi bildiğimiz, kan içip kızılılık hoşafı içtim diyen sabır taşı, Anadolu kadımlarındandı.

İki katlı evinin üst katını, Singer’de nakış hocası olan, biri kız, biri oğlan yetişkin iki çocuklu dul bir ha-

nıma kiraya vermişti. Alt katta kendisi oturuyordu. Bahçe içinde, ayrı birimler halinde, mutfak, kiler ve ahır vardı. Annem, Fadime teyzeyi çok sever, hürmette hiç kusur etmezdi. Aslında ona biz, sadece “teyze” derdik.

Teyze, şimdi ölmüş olan eşi amcayla birlikte, bizim karşımızdaki bakkalı işletirlermiş bir zamanlar. Annem ona teyze derdi, kocasına da amca. Annem on yaşlarındayken, dayısıyla birlikte Erzincan’dan Rus işgalinden kaçıp Konya’ya gelmişler. Yolda annesi ölmüş, hem yetim, hem öksüz kalmış. Yedi, sekiz yıl sonra dayısı da ölünce, tek başına kalan anneme, teyzeyle amca kol, kanat germişler. Dayısının ölümünden sonra, teyzenin günlerce yanında yattığını, onu hiç bırakmadığını söyler dururdu annem. Bu yüzden, teyzenin bizim kalbimizde apayrı bir yeri vardı.

Çok cevherli bir kadındı teyze. Hiç boş durmaz, gün boyu uğraşır, evi bahçeyi süpürüp temizler, her sabah Hesna’sını Musalla taraflarına çobana yollar, sütünü satar, bağından bahçesinden elde ettiği ürünlerle kimseye muhtaç olmadan gül gibi geçinip giderdi.

Çocuklarının kimi Konya'da, kimi başka şehirlerdeydi. Kızları, damatları, torunları, arada ziyareti- ne gelirlerdi. Kızları sobada yakmak için tezek mezek yapmakla uğraştığından ona sitem ederlerdi. Belki de kendilerince utanıyorlardı bundan. Oysa teyzenin başı dik, alını açtı; bildiğinden şaşmaz, böyle şeylere hiç kulak asmazdı. Kızlarının evine de, komşu teyze gibi oturmaya gider gelirdi, arada bir. Evin, bahçenin işi ve Hesna'sıyla öyle meşguldü ki teyze, ne kimseye halinden yakınır, ne de dedikodu yapardı.

Belki yaşlılıktan, belki de enikonu zorlu bir hayat sürdüğünden beli bükülmüştü teyzenin. Yürürken ellerini arkasına bağlar, başı yere paralel, adeta iki büküm yürürdü. Ama cin gibiydi, gözleri fıldır fıldır. Arada üzerine çörek otu serptiği bir tas yoğurt getirir, babamla sohbet ederdi.

Oturduğu köşede sessiz sedasız örmekte olduğu dört köşe parçayı bir şeye benzetemeyen annem:

-Kuzum teyze, o ördüğün ne? diye sordu. Fanila diyeceğim ama el kadar şey. Bir şeye benzetemedim doğrusu...

Gözlüğünün üzerinden muzip muzip baktı ve:

-Heşte! dedi.

-Ne, ne?

-Heşte!

-O da ne, kuzum teyzeciğim?

-**Heşte**, dedi teyze üstüne basa basa...

Annem kahkahayla gülüyordu, ben de gülüyordum, şu ilk kez duyduğum ama teyzenin o çokbilmiş, muzip bakışlarıyla altını çize çize tekrarladığı "heşte" lâfına.

Bilmem, hiç dikkat ettiniz mi? İnsan bazen ne saçma sapan, ipe sapa gelmez şeylere öyle canı yürekten, taa içinden gelerek kahkahayla, hatta gözlerinden yaşlar gelerek güler... İşte bu "heşte" lâfına öyle, göz-

Sakyatan köyüne okul gezisi

lerimizden yaşlar gelene kadar güldük biz de.

Cin teyze, elindeki örgüyü kucağına bıraktı, bizim enine boyuna, kiloşuna böyle dakikalarca gülmemizi keyifle seyretti etti... Sonra artık gülecek halimiz kalmayınca, yani onun vereceği izahatı sakince dinler hale gelince, heşteğin ne olduğunu söyledi. Neymiş, biliyor musunuz? Meğerse kollar rahatça hareket etsin diye fanılanın koltuk altına diki- len dört köşe bir parçaymış...

Aslında çok da akıllıca düşünülmüş, pratik zekâ ürünü, son derece işlevsel bir şey. Şimdi bunları yazarken bunun, dilimizin ne kadar zengin bir dil olduğunun bir göstergesi sayabileceğimizi de fark ettim. Düşünün! Koltuk altına konan bir parçaya bile bir ad koyacak kadar zengin bir dilimiz var bizim...

Teyzenin, sanırım Musalla taraflarında bir bağı da vardı. Zira her yıl bağ bozumunda günlerce pekmez

Sakyatan köyüne yapılan okul gezisi

kaynatırdı. Bağın iğdesi, bademi, kayısı, cevizinden vb. biz de nasip lenirdik. Pekmez kaynatıldığı o sonbahardaki bağ bozumu günleri, teyzenin bahçesi çok şenlikli olurdu. O günleri hep sevgiyle, özlemle, eşi benzeri olmayan bir hoşluk, güzellik olarak hâlâ hatırlıyorum.

Bahçede büyük bir ocak yakılır, üstüne kocaman, derin, içi kalaylı bakır bir leğen oturtulur ve de bağın üzümleri bitene kadar, ocak gece gündüz sürekli yanar, pekmez kaynatılırdı. Teyze hiç üşenmez, kapı kapı dolaşır, pekmez köpüğü yemeye çağırırdı bizi. Benim için bir bayramdı o günler. Kocaman bakır leğende kaynayan pekmezin, delikli büyük bakır kepçeyle savrulmuş ve de konduğu porselen ya da emaye tabakta, rüzgâra kapılmış ekinler gibi kımıl kımıl titreyen, o bal rengi köpüğü hâlâ gözlerimin önünde ve tadı damağımda... Bu köpük, öyle kaşıkla maşıkla değil dut yaprağıyla yenirdi. Teyzenin avlusundaki karadutun, o yeşil canfes gibi parlayan yaprağıyla.

Konuşular arkalı, önlü gelir, o titrek, bal rengi köpükten yerlerdi. Elbette çocuk, teyzenin bahçesi bayram yerine dönerdi. Tam da okulların açıldığı günlere rastlardı

bu pekmez günleri. İçimden, şu okullar biraz daha geç açılacak olsa da şu şenliği daha uzun süre yaşasam, diye düşünmedim desem yalan olur.

Yapraklarıyla köpük yediğimiz karadut ağacının o parmak iriliğindeki dutlarının tadını da bir daha asla bulamadım. Her karadut o lezzette sanırdım. Oysa manavlarda, marketlerde satılan o karadutlar, ne o kadar sulu, ne de öyle tatlı mayhoş. Tam tersine, beyaz dutlar kadar tatlı olmadıkları gibi, ekşi mekşi de değil, saman gibi tatsız tuzsuz şeyler...

Karadut üzümünden erken olurdu ve teyze kapıdan:

-Haydi üstünüze eski püskü bir şey giyin de, dut yemeye buyurun, derdi.

Hiç ikiletmez, hemen sırtımıza bir gözden çıkarılmış entari geçirir, tırmanırız ağaca. Zira o lezzetli olduğu kadar şifalı da olan parmak iriliğindeki karadut, sadece elimizi, kolumuzu, ağızımızı, burnumuzu değil, sıçradığı, dokunduğu her yeri, eskilerin garibaldi dedikleri o kırmızıya boyayıverirdi. Yüzümüz, tırnaklarımızın dibine varıncaya kadar kırmızıya keserdi. Lekesi de kolay kolay çıkmazdı ha! Dut

yapraklarıyla ova ova yıkamak gerekirdi; imzası günlerce kalırdı elimizde, entarimizde.

Karadut yemeye gittiğimiz bir gün teyzeyi, bahçedeki basma örtülü sedire oturmuş, yemek verdiği, sayısı her gün değişen kedilerin iştahla yemek yiyişlerini seyreder buldum. Kedilerin sayısı her gün değişirdi, çünkü sokak kedisiydi çoğu. Uzakta güneşin altında sereserpe uzanmış, ziyafete katılmayan tek bir kedi dikkatimi çekti.

-Teyze, dedim, şu tekir kedi niye ötekiler gibi yemeğe saldırmadı, öyle uzaktan seyrediyor?

-Onun eli kâra ermiş de ondan, dedi.

Anlamadığımı görünce:

-Yani onun karnı tok. Bir yerlerde doyurmuş karnını. Ee, bilirsin, tok ağırlamak zordur evladım, dedi.

Eli kâra ermiş! Bu lâfa bayıldım. O gün bugün hiç unutmadım. Demim ya, teyze müthiş zeki, esprili, muzipti...

Kedilerinin de huylarına huy-suzluklarına göre verilmiş adları vardı; kimininki Zorba, kimi Arsız, kimi Mazlum, Pambuk, Şekerpare. Mızımız'dı... Bir arsız kargayla başı dertteydi ama. Kara Cangoloz, diyordu ona. Arsızın, Konya tabiriyle sırpattın tekiydi. Ne azarlanmaktan anlardı, ne sopayla kovulmaktan... Sessiz mazlum bir sarı kedicik vardı, musallat olduğu. Hayvanın yemeğini, kaşla göz arasında kapar, hapır hupur yutardı. Teyze eline değneği alır, hayvancık rahatça yesin diye başında beklerdi. O da bir nazlı, namimdi ki... Ensesine vur, lokmasını al!

-Kara Cangoloz! Defol şurdan! Hayvanı rahat bırak!, diye bağırır, bir şey bulamazsa terliğini fırlatırdı ama anlayan kim? Azıcık uzaklaşır, sonra arsız arsız gene gelirdi...

Ama teyzenin benim kalbimde çok özel ve güzel mi güzel, apayrı bir yeri vardı. Sanırım 15-16 yaşların-

daydım. Biyoloji dersinde, hoca kurbağayı anlatırken:

-Her yanını kesip biçseniz de, soluk borusuna dokunmadığınız sürece ölmez, yaşamaya devam eder, dedi. Bir kurbağa bulup getirirseniz, deneyerek size gösterebilirim.

Öğrenci psikolojisi; dersi kaynatmak için ertesi derste bahçedeki havuzda bulduğumuz kurbağayı bizim Kadriye yakaladı ve derse getirdi. Hoca önce kurbağayı teker teker hepimizin eline verip bir süre tutturdu, sonra da otuz çocuğun elinde gezmekten küt küt yüreği atan hayvancığı küçük bir makasla kesti ve hayvancık yaşamaya yani soluk alıp vermeye devam etti.

Bir süre sonra dudağımın kenarında yan yana birkaç siğil birden çıkıvermez mi? Büyüklerin "kurbağayı ellemeyin, siğil atar" dediklerini hatırladım. Ne yapsak, ne etsek kurtulamıyordum onlardan. Yüzüme her bakan, önce siğilleri görüyordu. Annem ibrişimle sınımsıkı bağlayıp kan gitmesini engelliyordu. Kuruyorlar ama sonra yeniden çıkıyorlardı. Siğiller, kâbusum olmuş, ilk gençlik günlerimi karartmışlardı.

Bir gün teyze bize oturmaya geldi. Siğillerimi görünce:

-Kaç siğil varsa o kadar buğday haşla getir, dedi bana.

Haşladım getirdim. Her buğday tanesine sanırım (üç ihlâs, bir fatiha) okudu. Bir ipe dizdi, bağladı.

-Götür bunu karanlık bir köşeye, bodruma as, dedi. Onlar kuruyunca senin siğiller de kuruyup gidecek.

Ve dediği oldu, biliyor musunuz? İnanılmaz bir şey! Ve ben, o ilk gençlik günlerimin kâbusu olan siğillerden ebediyen kurtuldum. Nur içinde yat teyzeciğim, mekânın cennet olsun.

İşte benim çocukluğumun, ilk gençliğimin Konyası

S O N

Hasan
YAŞAR

KONYA FERMAN VE BERATLARI- 6

Özet: 17 Muharrem 1323/ 24 Mart 1905 Tarihli Berat. Sultan 2. Abdülhamid tuğralı, Sultan 2. Abdülhamid Dönemi'inde Akşehir'de Sahibata Medresesi Vakfı için Ali İbn-i Yahya Kamil'e verilen müderrislik beratı.

Hüve'l-Mu'ın

Tuğra; Abdülhamid Han bin Abdülmecid Han el-Muzaffer Dâima Nişân-ı Şerif-i Âlişan-ı Sâmi-Mekân-ı Sultânî ve Tuğrâ-yı Garrâ-yı Cihânsitânî-i Hâkânî hükmü oldur ki

Evkâf-ı mülhakadan Akşehir'de Sahibata Medresesi Vakfı'ndan yevmî vazife-i muayyene ile nısf hisse müderrislik cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kuyud-ı lazimesi bi'l-ihrac muamele-i kalemiyyesi lede'l-icra zikr olunan nısf hisse müderrislik cihetine mutasarrıf olan Ali Murtaza ibn-i Hasan'ın târik-i hizmet olarak kaza niyabetlerinde bulunduğu cihetle hissesi nez'inden hissedarsa müştereki işbu râfi'-i tevkî'i refî'iş-şan-ı hakanî Ali ibn-i Yahya el-Kamil zîde ilmühünün kadim uhdesinde bulunan nısf hissese Mahkeme-i Kaza-i Şeriyye'den tanzim olunan ilam ve taraf-ı Şeyhül-islam'dan keşide kılınan işaret üzerine Makam-ı Nazaret-i Evkaf-ı Hümayun'dan bâ telhis ifade kılınmakla mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin üç yüz yirmi iki senesi Rebiülevvel'inin on dokuzuncu günü tarihinde bu berat-ı hümayunumu verdim ve buyurdum ki muma ileyhe mezkur müderrislik cihetine vazife-i muayyene ile bi'n-nefs bila kusur eda ve terk ve tekasül vuku bulmamak şartıyla mutasarrıf ola tahriren fi'l-yevmi's-sadise aşer min şehr-i Muharremül-haram sene selase ve ışrin ve selase mie ve elf. Be makam-ı Kostantıniyye

Evkâf-ı Hümayun Hazine-i Celilesi'ne Mahsus

Berât-ı Âlişan Almak İçin Varakadır

Yalnız 5 Kuruştur.

TYB KONYA: “ŞEHRE SÖZÜMÜZ VAR”

Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi, yıllardır Konya'daki kültürel hayatın lokomotif kuruluşudur. Mezkûr dernek; gündelik, eğitim-öğretim, çalışma, ticari hatta kültürel hayatlarımızı tepetaklak eden menhus korona virüs günlerinde dahi konumuna haneler getirmemiştir. Çoğu kez evlerimizde kısıtlı kaldığımız günlerde TYB Konya için değişen tek durum, beynelmil salgın sürecine değin konuk ettiği kültür-sanat yâranının, bu süreçte evlerinin konuğu olmasıdır.

(TYB Konya 2020 faaliyetlerini açıklanan faaliyet programı doğ-

rultusunda konuklarıyla ruberu sürdürürken menhus virüs sebebiyle 23 Mart-18 Nisan tarihleri arasında programlarına ara vermek zorunda kalmıştır. Bu kısa aranın ardından ramazan ayıyla birlikte 25 Nisan 2020 tarihinden itibaren programlarına online olarak devam etmiştir.)

Yüklenildiği görevlerinde daima “koşan ve koşturutan” bir hizmet insanı olan TYB Konya başkanı Ahmet Köseoğlu, yeni döneminde Konya'mız adına önemli bir kültür hizmetine daha imza atmış. Programlarının müdâvimleri bilirler. TYB Konya yıllardır bütün programlarını video ile kaydeder. Dolayısıyla derneğin zengin bir görsel arşivi mevcuttur. Başkan Ahmet Köseoğlu, yeni döneminde medya aracılığıyla halkla paylaştığı programların görüntülerini çözümleterek 2020 yılı faaliyetlerinin sloganı olan “Şehre Sözümüz Var” üst başlığıyla kitaplaştırmış. Gerek baskısı ve cildi gerekse muhteiyatıyla bu “ağır” eser, 966 sayfadan oluşmuş.

Kitap; video görüntülerinin çözümleyicisi de olan editör Saffet Yurtsever ile kitabın genel yayın yönetmenliğini üstlenen Başkan Ahmet Köseoğlu'nun ön sözleriyle başlıyor (s. 7-8 ve 9-10). Editör Saffet Yurtsever bu kitap için: “Bu kitap; kültür, sanat, edebiyat, sinema, din, felsefe, tarih, müzik, mâzi, âti, millî, yerli, vefa... gibi evrensel kavramların mozaiginden oluşan birbirinden farklı konularda, söyleyecek sözü olan birbirin-

den kıymetli konuşmacıların Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi vesilesiyle 2020’de yaptıkları programların, ‘söz uçarsa yazı kalsın’ diye, gelecek nesillere kayıt düşüldüğünün bir vesikasıdır...” diyor. Başkan Ahmet Köseoğlu da kitabın amacını şöyle ifade ediyor:

“Toplumun bilinçli ya da bilinçsizce yapılan bir kısım çalışmalarla yüzeyselleştirilmeye, hafızasızlaştırılmaya zorlandığı çağımızda, dünü olan bir şehrin yine dünü olan bir ülkenin evlatları olarak kaygısız kalmamamız gerekiyordu. Kadim medeniyetlerin beşiği durumundaki Konya’nın ve dahi ülkemizin zengin potansiyelini işlemek, gün yüzüne çıkarmak, geleceğe taşımak kaygılı münevverlerden oluşan Yazarlar Birliği’nin ve oluşturmaya çalıştığı sözün gücü platformunun en önemli görevlerinden biridir.”

TYB Konya Şubesinin 13. Olağan Genel Kurulu’nun (11.01.2020) haberi (s. 13-18), başkan Köseoğlu’nun 20120 faaliyetlerini açış (s. 23-24) ve TYB Genel Başkanı Prof. Dr. Musa Kâzım Arıcan’ın selamlama (s. 25-27) konuşmaları metinlerinin ardından kitabın asıl bölü-

mü yer alıyor (s. 28-934). Şehre Sözümüz Var, TYB Konya’nın basında çıkan haberlerinin önemlilerinden bir seçkinin ardından (s. 935-959), kitabın sponsoru Karatay Belediyesinin kültürel faaliyetlerinden bir seçki ile tamamlanıyor (962-966).

Kitabın asıl bölümü 2020 yılında yapılan 36 programının konuşmacılarının özgeçmişleriyle konuşmalarından oluşuyor. Bunlar:

D. Mehmet Doğan “Fotoğrafın Bütününe Bakabilmek” (s. 19-49), **Doç. Dr. Yağmur Küçükbezirci** “Ekranlar ve Kaybolan Kültür” (s. 51-98), **Prof. Dr. Caner Arabacı** “Millî Mücadelenin 100. Yılında Kuvayı Millîye’nin İlk Kıvılcımı Konya” (s. 79-101), **Prof. Dr. Mustafa İsen** “Türkiye’yi Kültürel Birikimi Üzerinden Düşünmek” (s. 103-129), **Necati Mert** “Vefatının 100.Yılında Ömer Seyfettin’in Hikâyemizdeki Yeri ve Sade Dil Anlayışı” (s. 131-150), **Doç. Dr. Selim Somuncu** “Tarih, Sosyoloji ve Roman Üçgeninde Bir Aydın Kemal Tahir” (s. 151-170), **Ali Işık** “Geçmişten Günümüze Konya’da Ramazan Âdetleri” (s. 171-183), **Prof. Dr. Mehmet Kırbıyık** “Kla-

sik Edebiyatımızda Ramazan” (s. 185-200), **Prof. Dr. Mikâil Bayram** “Selçuklu’da ve Osmanlı’da Ramazanlar” (s. 203-215), **Hüseyin Üzülmaz** “Konya’da Eski Bayramlar” (s. 217-233), **Prof. Dr. Ekrem Demirli** “İbnü’l- Arabî’den Şiir Okumaları” (s. 235-265), **Işık Ögütçü-Mehmet Narlı** “Vefatının 50. Yılında Orhan Kemal” (s. 267-289), **Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu** “Vefatının 45. Yılında Arif Nihat Asya” (s. 291-320), **Mehmet Ali Sevimli** “Ödüllü Kısa Filmler / Multidisipliner Sanat Sinema” (s. 321-339), **Prof. Dr. H. Hüseyin Bircan** “İslâm Felsefesinde İbn-i Sina” (s. 341-360), **Fatih Sezgin** “Konya’da Film Çekmek: İhtiyarlar Taburu” (s. 363-376), **Prof. Dr. Mehmet Gönül** “Mûsikîde Dâhi Dokunuşlar: Dede Efendi-Bethoven” (s. 377-389) (Bu program aynı zamanda bir müzik programı olduğu için salgın kurallarına uygun olarak Tantavi Kültür Merkezi’nde yapılmıştır), **Prof. Dr. Fatih Özkafa** “Hattat Şeyh Hamdullah: II. Bayezid, Hattat Şeyh Hamdullah’tan Ne İstedi?” (s. 391-411), **Dr. Gülsün Koçer** “Vefatının 40. Yılında Selçuk Es’in Konya’sı” (s. 413-438), **Av. Ahmet Sorgun** “40. Yılında 12 Eylül 1980 Darbesi-Darbeler” (s. 439-462), Anadolu Mektebi Öğrencileri: **Feyza Nur Karademir-Ebrar Albayrak-Eda Nur Yalçın-Kübra Gül Dağlı-Sena Nur Yüğrük** “Panel: Sezai Karakoç Bize Ne Söylüyor?” (s. 463-484), **Prof. Dr. Musa Kâzım Arıcan** “İslâm Medeniyetinde Farabî ” (s. 485-510), **Vural Kaya-Yunus Nadir Eraslan-Handan Acar Yıldız-Necip Tosun** “Panel: Öykümüzün Öyküsü” (s. 511-542), Duran Çetin-Mehmet Kurtoğlu-Yusuf Turan Günaydın-Faruk Uysal “Vefatının 20. Yılında M. Akif

İnan’ı An(la)mak” (s. 543-568), **Vural Kaya-Necip Evlice-Atıf Bedir** “Vefatının 1. Yılında Nuri Pakdil” (s. 569-632), **Dr. Zekeriya Şimşir** “Selçuklu Minyatürleri Üzerinden Bir Medeniyet Okuması” (s. 633-662), “Geleneksel 10. Mevlâna Şiir Şöleni” (TYB Konya’nın Karatay Belediyesi ile birlikte düzenlediği şiir şöleninin yer aldığı bölümde Ahmet Köseoğlu ve Karatay Belediye Başkanı Hasan Kılca’nın konuşma metinlerinden sonra şenliğe katılan 19 şairin öz geçmişleriyle şölende okudukları şiirlere yer verilmiş. s. 663-730), **Prof. Dr. Ahmet Alkan** “Şehri Yaşa(t)mak” (s. 731-766), **Prof. Dr. Nabi Avcı** “Enformatik Zır Cehalet” (s. 767-793), **Dr. Kamil Uğurlu** “Şehre Şehrengiz Yazmak” (s. 795-817), **Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç** “Tarihî Şahsiyet Olarak Gazneli Mahmut” (s. 819-839), **Dr. Ahmet Ferhat Özkan** “19. Yüzyıl Türk Romanında Duyguların Sekülerleşmesi” (s. 841-858), **Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu** “Hz. Mevlâna ve Düşünce Dünyamız” (s. 859-873), **Doç. Dr. İsmail Bilgili** “Sadreddin Konevî’nin Kırk Hadis Şerhi’nde Fıkıh” (s. 875-898), **Selma Argon** [M. Akif’in torunu]-**Prof. Dr. Mahmut Haklı Akın** “Mehmet Âkit Ersoy ve Mücadelesi” (s. 899-934).

Ahmet Aka’nın tasarımıyla Çimke Yayınları’ndan çıkan, zahiiriyle tek ciltlik -tarihten edebiyata, kültürden sanata otuz altı ömür, artı otuz altı saatlik- muhteviyatıyla otuz altı ciltlik bu anıt eser TYB Konya Şubesi’nden temin edilebilir. Yolunu buraya düşüremeyenler ise kitabı pdf formatında TYB Konya’nın internet sayfasından (<http://tybkonya.org.tr/>) indirebilirler.